

תפקידם של מנטורים וארגונים קהילתיים בהתפתחות חיובית של בני נוער מהגרים

תקציר

שילוב קהילתי של בני נוער מהגרים על ידי מדריכים וארגונים קהילתיים הוא כלי חשוב שתורם להתפתחותם האופטימאלית. מדריכים ועובדים קהילתיים הפועלים יחד עם בני נוער מהגרים וקבוצות נוטים להעניק להם תמיכה בסביבה מאתגרת ומורכבת, וזאת באמצעות מסגרות הדרכה ופיקוח הפועלות לאחר יום הלימודים בבית הספר. מסגרות אלה מהוות מקור מידע יקר ערך לבני הנוער לגבי כללי המעורבות בחברה לא מוכרת ומקור לתמיכה רגשית, והדמויות הפועלות בהם הן משמעותיות.

קיימת ספרות מחקרית ענפה שמוקדשת לתוצאות שליליות של הדרה בהתייחס לבני נוער. חשוב במיוחד לציין את המצב המיוחד של בני מיעוטים מהגרים, המנוגד למצבם של בני מיעוטים, תושבי המקום. לרוב, ההתייחסות למהגרים היא בהקשר של המעבר החד מהמצב של רוב אתני (בארץ המוצא) לבין המצב של מיעוט אתני (בארץ הקליטה). בני נוער החווים מעבר מהמצב של רוב אתני למצב של מיעוט תרבותי אינם יודעים כיצד להתמודד והם חווים חוויה טראומטית של הדרה מחברה. גם מבוגרים שאינם רגילים לחיים חברתיים של מיעוט אתני ותרבותי עלולים להיות נעדרי כלים מתאימים כדי לתמוך בבני הנוער. במקרים אלה לקהילה יש משנה תוקף וחשיבות לגבי שילובם בקהילה.

תמיכה קהילתית חשובה במיוחד עבור בני נוער בתהליך של כינון הזהות, כדי שהם יוכלו לבנות זהות דו-תרבותית בריאה. מדריכים ועובדי נוער קהילתיים יכולים להיות בעצמם בני אותה קהילה אתנית-תרבותית ולהוות דוגמה אישית של זהות דו-תרבותית חיובית, אולם מסלול זה אינו הכרחי. במידה והתרבות השלטת רגישה דייה למאפיינים הספציפיים הקשורים לזהותם התרבותית של המהגרים היא נוטה לגלות נכונות למעורבות וללמידה הדדית. מובילי התרבות השלטת עשויים לתפוס את התפקיד של מתווכים בין תרבויות ולסייע בשילובם של בני הנוער בחברה.

שילוב באמצעות הדרכה אישית.

השילוב של בני נוער וילדים באמצעות הדרכה אישית מתייחס למערכת יחסים אחד-אל-אחד, בין נער למתנדב מבוגר. הערכה של תכניות הדרכה שונות מצביעה על כך שהדרכה אישית עשויה לסייע להם בתחומים הבאים: הישגים לימודיים, יחסי משפחה ויחסים חברתיים, וירידה בהתנהגות אנטי-חברתית או אלימה. במהלך ההדרכה יכולים להיווצר קשרים שונים, אך המשותף ביניהם הוא הקשר הרגשי, שמתווה מערכת יחסי אמון בין מבוגר לנער. השפעה זו חשובה במיוחד לגבי ילדי מהגרים שעברו חוויה של ניתוק

התקציר מבוסס על המאמר:

Roffman, J. G., Suarez-Orozco, C., & Rhodes, J. E. (2003). Facilitating Positive Development in Immigrant Youth: The Role of Mentors and Community Organizations, in: Francisco A. Villaruel, Daniel E. Perkins, Lynne M. Borden, Joanne G. Keith (Eds.), *Community Youth Development: Programs, Policies, and Practices*, 90-117. Sage.

מחלק מקרובי משפחתם או אנשים שהיו משמעותיים עבורם בארץ המוצא. קשר רגשי חדש ומשמעותי עשוי לפצות אותם על האובדן ולמלא את החלל. מדריכים אלה עשויים למלא תפקיד של איש משמעותי בחייהם של הילדים וגם לשמש כמתווכים ומתרגמים תרבותיים (אם הם בני אותה הקהילה). כמו כן, הם מהווים מודל לחיקוי לבני הנוער לגבי פיתוח זהות והשתלבות בקהילה.

יחד עם זאת, לדגם המעורבות באמצעות הדרכה אישית בקרב בני המהגרים יש גם חסרונות. עבור הורים אחדים קשר אינטנסיבי חדש שנוצר בין נער לבין מבוגר אחר מהווה מקור לאי-נחת, ולכן הוא נתפש כאיום על הסמכות ההורית. חיסרון נוסף הוא מצב של אי-התאמה בין הרקע הסוציו-תרבותי של המבוגר לבין הרקע של הנער. הספרות מצביעה על כך, שלרוב, בני נוער מודרים ומנותקים מגלים קושי בפיתוח של יחסים משמעותיים עם מבוגר כבן סמכות ולכן כמחצית מהיחסים של בני נוער עם מבוגרים המבוססים על הדגם של הדרכה אישית, נוטים להתפרק כעבור כמה חודשים. מנגד, בני נוער מודרים נוטים להיות פתוחים יותר ליחסים עם חברים.

תכניות קהילתיות המשלבות בני נוער

במסגרת תכניות קהילתיות ניתן לשלב מאפיינים רבים של יחסי הדרכה מוצלחים ולכוון מערכת יחסים אפקטיבית בין בני נוער לבין עובדים קהילתיים. שילוב קהילתי של נוער מודר מובחן באמצעות שתי גישות: הראשונה, גישה המכוונת להתפתחות חיובית של הנוער ומעודדת פיתוח של תכונות חיוביות באמצעות שילוב ועידוד של הקהילה. השנייה, גישה המכוונת למניעת התנהגות אנטי-חברתית ושליטת. בפועל, תכניות לשילוב קהילתי כוללות לעתים את המרכיבים של שתי הגישות. יש לציין כי בתוכניות המכוונות לבני הנוער יוצאי אמריקה לטינית קיימת נטייה להסתמך יותר על הגישה השנייה. לעומת זאת, בתוכניות המכוונות לבני נוער יוצאי אסיה שולבו אלמנטים מהגישה הראשונה.

שילוב באמצעות הדרכה ואומנות

קהילת יוצאי קולומביה בבוסטון משלבת בני נוער מהגרים מקולומביה באמצעות דגש על תרבות עממית קולומביאנית, הצגות, ריקודים עממיים ולימודי תרבות. שילוב בני הנוער בפעולה קהילתית מלווה בהדגשת תחושת הגאווה האתנית. התכניות מכוונות להורים ולילדים, מתוך רצון לשלב אותם כיחידה חברתית ומשפחתית. למעשה, האומנות משמשת לבני הנוער המודר להתמודד עם מציאות החיים שלוף למשל, באמצעות ראפ והצגות. הדגש בפעילות האומנותית הוא על נושאים הקשורים לכבוד עצמי, לחץ חברתי, שינוי תרבותי ומעורבות חברתית. בנוסף, פועלות תכניות שמשלבות הדרכה חברתית והדרכה לימודית, לדוגמה: בקליפורניה, בני נוער יוצאי אמריקה הלטינית משתתפים בתכנית שמתמקדת בהתמודדות עם נקודות התורפה של המעבר הלימודי מחטיבת ביניים לתיכון.

המסגרת קהילתית מהווה אלטרנטיבה לדיכוטומיה בין משפחה לרחוב והיא מאפשרת לבני הנוער לשלב חופש יחד עם אחריות. בנוסף, ניתן לראות שמעורבות של מיעוטים מבני הנוער בתוכניות קהילתיות תורמת לא רק כפעילות נקודתיות החיוניות להצלחת בני הנוער, אלא גם כגשר שמקשר בין הקהילה המודרת לבין תרבות הרוב.

סיכומו של דבר, שילוב בני נוער מודרים בתוכניות קהילתיות מאפשר למלא את החסר בחוויות החברתיות שלהם. חשיבות ההשתייכות לארגון קהילתי היא משמעותית לבני המהגרים אשר צריכים להתמודד עם אתגר של ויסות תרבותי ושתי מערכות ערכים שונים. מעורבותם בקהילה ויחסיהם עם מדריכים ופעילים קהילתיים חיוניים עבור בניית מיומנויות חברתיות וכינון זהות בריאה, שמושרשת בתרבותם המקורית אך גם פתוחה לתרבות הרוב.